



Defensoría
del Pueblo
COLOMBIA

KEJME MOOMATE TAJNI BRANNA KANTAWA ITTIKOGGRALA SANTUWA ETA SEEGRI NI YUU NI WERIYA

Lengua: Ette Taara
Pueblo: Ette Ennaka

Natta tuwa

Natta tuwa tajni kantawa ittikoggrala sontuwa natta tuwi defensoría, kisabri jaakakruekkuarikragga, wi jasa natta nooka, ta yaame o' ni yukkwaní tujniya ettegragga ta tugwabre, ni bej gajniga, butteriya, weetoriga beema asuwideggo mattamataa D.I. H.

Ta moontari yaame kuugri E. G.C pallasiya koogo bruu ta yaj inni Itti eta nagkreyaj nara ittila Colombia Kantawa Itti koggrala, eta weesa ta' ye nowera ta ye taarane.

- **Eta seegri nine ta' yeriya taara.** Eta tuubre koombru S.N.S.M. Seegrini tayeriya, tiimujna kutte 21 jaatakabre nowe ta ka' ye akkwa nowe inni dej guajira, Magdalena y cesar.
- **Eta seegri niyu eta wesa yaame ni dej yaame noka,** wesa imini gruuta tuwine ni gruuta kaariwa' ane bre ettegragga ijmi gruutatuwine nine yajniya nara. Gruuta kaariwa' a o matta matta D.I.H.

Natta yajne

Eta yajne yuma weesa bej tuwaga issa yajne koobru ta akakeyeya ti ane, briiyee abri tanini bej akategane A.C.S.N, y kutte ta E.G.C.ni kakkene.

Issa aka waggwane, Eewe eta yajne aka bittiane- aka rotante eta aago* ta kakkati weesa yaameaka*one y brii ette y waacha kommageri imini bikki taara issa weesa, yaame obre ettegragga kakkati yajgo seya bijlaya, imini yakke yu*mekane, yaggobre owetikkwi rujgasa [NNAJ].



Ette ta bej weeto ta mini ekuna weeto

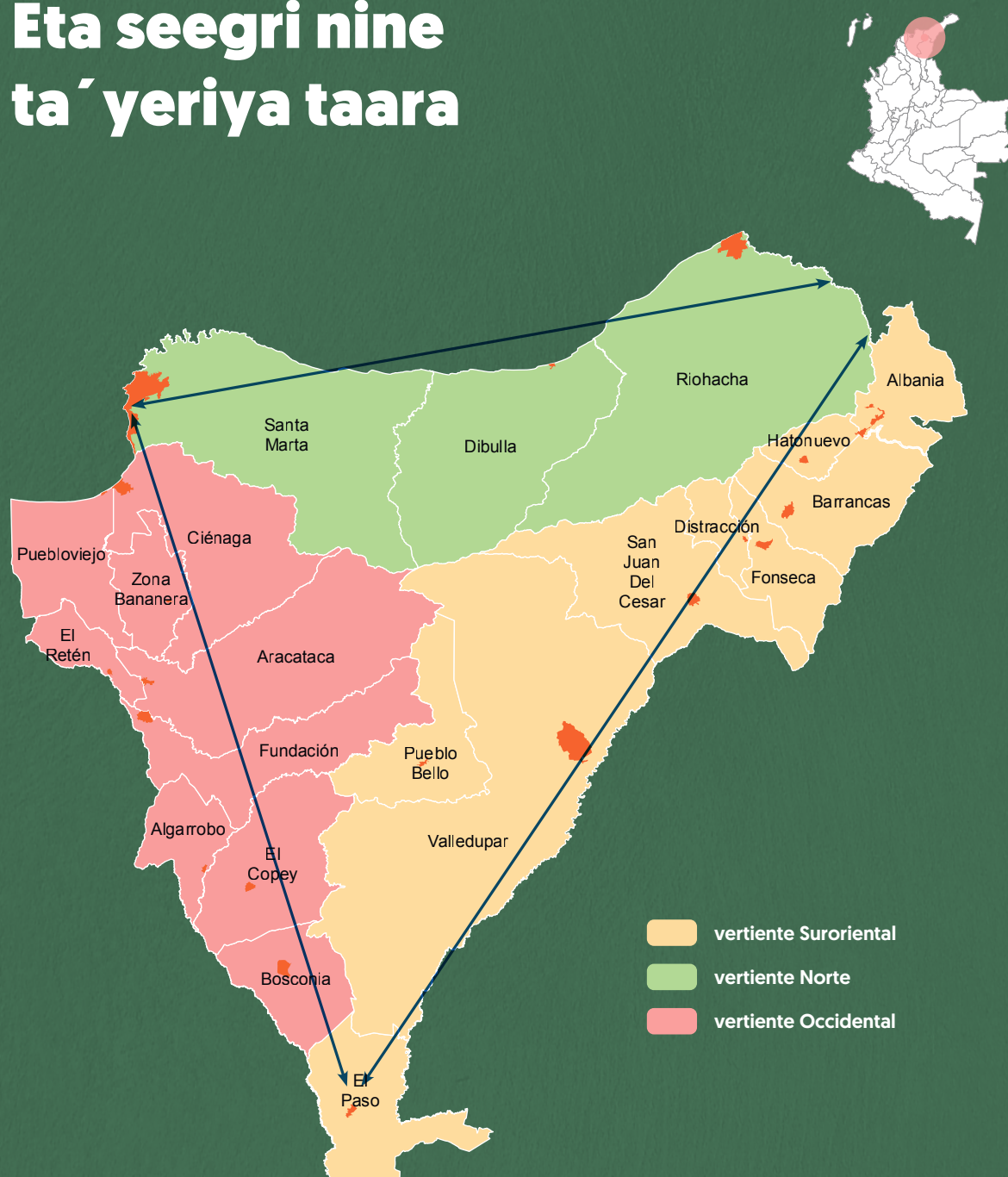
- Nowe issa eri keya, wesa yaame gatte eta eri yaj, jaataka krwekwari jaatakabre ta rujgasabre niya defensoría, braateriyabre, ta generi yajne ta tuwine.
- Ettebre ta ee yajbre kagaba, iku, wiwa kankuamo, Taganga, Ette Ennaka koograte Wayuu, Zenú, yuppa e Inga.
- Waacha sijbrida.
- Waacha ennaka ta kii'ro kaañago, ta waa yukkwine, ta kiirokwa nara jaarugwa kiituwa, chorinda. Artesanía ancestral.
- Ette ta bej, akatellane braateriya incluyendo junta de acción comunal.
- Owe yuggwiri, owe saawiri, owetikkwi niri gruutane [Adolecente oy os ng].
- Waacha o ette ta ej weetowi ennegrassa D.D.H.H. nine brii ennegrassa y brii ta'yeriya ne.
- Ette grassa ta yaane dejne nowe ta ekuna wuaj akka tune saawiri yuggwiri kommageri [O S I E G N H]Waacha ta matta kuubri [pueblo Rrom].

Kejme taara natta ekuna weeto keya tajni branna ettegrassa ta Itti kongra la yajne SNSM. Bri.

Tajni branna ee yakkwagatte taara kakka etta niyarebre kutte kutte bre kuuwi kakka, maka weeto wine.

Yee yowine ennegrassa ta weesa yaame nookwa tewera Itti kongrala ettani jaataka yaau S.N.S.M. inni jattawa kejme taara bej niya nowera wesa ettebre o ettegrassa, waacha sijbrida bre wacha ennakabre owe tikkwi niri gruutabre saawirikkwi yuggwirikwi bre ettegrassa ta ekuna waj aka tune L.G.T.B.I.Q+. sajma wij kaagabrene waacha ta jaataka krwekkwari yajne wij kaane kiirima yaatokowine nara kuwi manta y binnikima taara na' na beggaya sajma jatti kisalla wiito ke'ne nine yajniya bej tuggwabre brii nine ittila ninebrii nata yaj tewera.

Eta seegri nine ta'yeriya taara



1

Weetoriya bñi kajmanta Itti nine chorinda

Kuwibre nine bej kii rowa.

- Gruuta tuu y weeto bre nine kajmanta Itti chorinda, etabre nine yaau. [Sitios sagrados] Itti jenari etta kraawine, eta yajgo yuj bej butteriya, weeto jii ta sij tuu´ bñi nine yajniya, butteriya, Kantawa Kiirikragga sajma bej nookakwaggayane bej grutanine owetikkwi nine yaau butteriya nine kiiriwa.

- Sajma beggayanine kiituwa.

Sajma bej weeto ni jii yaau

Kantawa ta saani wakka Itti

kongrala bñi Kantawa.

- Nokenta weenta tuu kii´ rowa ta yaame okke´e yaau butteriya yaame butteriya tankre ekuna yaame akabutte meka. Moomate nagkre taara, tuwi anta begga o anta yaame meka.

2

Gruuta tuubre matta ekuna wiikwane eekeniri eta yajne

Natta meka kuwi manta.

- Bej moo yakka akka, binnikima ta´ yeriya weeka ekuna weeto nata yaj meka ta kwaj tuggwa kuwi ette moomate natta nagkre ekuna weeto ette yaau butteriya weeto nara kajmanta Itti.

Wettato ette ta kwajtuggwa maka yu ni akkati beema asu wi degga nij ittila bñi ettegragga sajma gooke ene nine kiiri tuggwa nine ittila.

- Moomate taara binnikima weeto mekane waacha sijbrida waacha ennaka braate taara dojgota butteriya ettegragga. Weeno nine taara butteriya nata ekuna weetobre nine ittila.
- Weesa moomate weeto owe saawiri owe yuggwuri bñi owekragga ta yajgome kakkwane y yaame nokakwane eta yajne.

Kejme taara natta ekuna weeto keya tajni branna ettegragga ta Itti kongrala yajne SNSM. Bri.

3

kiituggwa naaretigkre ta bijlaya ajbre

Kuwibre nata kiirokkwamekane ta jukkute weeto wi bñi neya asu ka´ ye´a Itti ennaka pallasiya.

- pallasiya yu´ ni aj etta nagkre yaj beeta kaj ni aj bej weeto ettegragga sajnini kiiri okke´e ne, gruuta tuu eta yajbrie kiirittu sajnini saa butte.
- Nokenta akka bitta jattaka majsu eta yajbre ette eta papelu riigowine owe tkkwi y eta kraawine.
- Seya´ ettegragga eta tuubre kuwi maategeri jojo pallasiya jojo beerisima papellurigowa ekuna aka gruuta tuu bej yajniya bej aka teyagkre eta yaame nooka.

4

Aka ekuna gruuta tuu aka tuubri eta yaame tuwa

Nowe pallasiya (fiscalia) ta ke'e nowe kii' rokkwa.

- Bej yukkwi taara kakkati ta ej gwago ni akkati ta ej gwagone ta yuuguwittabre ettegragga ta cheeri gukka ni akkati bikki na asu widegga ta jattira akka tinne. Nowe nine kii' rowa ta yaame yakkwanura tanini bej isu weesa yaame owine ettegragga waacha sijbrida waacha ennaka owe tikkwi brii waacha ta ekuna waj akatubre L.G.T.B.I. Q+. Waacha ta ya jaata krwekkwaribre.
- Gruuta tuu eta seegri ni tayeriya ettegragga ekuna aka yeeyone Kiitugwa kuwi ette.
- Biinikima yuj meka tayeniya eta bej yugga yagga taara noriya bej taara bej butteriya.
- Weeno taara natta o' yugkwi kragga brii eta yajne.

5

Tajni kiituggwa owetikkw mesa ettebre

Ni kirowa kuwi pukkruri.

- Kugguwi biinikima weeta meka sajmini yajgo ettegragga, mowe'e saawiri owe yuggwiri nowe yaame jattariya.
- Ta'yeriya se ya papeluriigowa ta niri kaa weeto owe sajmini nowe'e papeluriigowa.

6

Weeto ette ta taara kwajnura brii waacha ta (UNP) ni kakke y kuttebre maka wi mowibre ettegragga jii natta nagkre ekuna weeto meka

Tiite kragga y brii nagkre.

- Moo ta'yeriya kii' rowa natta ekkuna weeto: nara pallasiya wawariya, no kenta nibikki mana tamini tuu nara ittila kraawisa ajga aj.
- Tujguta jii ta weetowi nara ette ta taara kwajnura, waacha sijbriida y waacha ennaka.

7

Weeto Kantawa etta nagkre yaj y ajgata yaame kaariwaa

Natta kii' roj mekane ta weetuwi Kantawa brii.

- Weeto wine ta kiituwine Kantawa bej moo nowe ta keerago. Parque nacional ni kakke ta ke'e kora jaaru ni yu'u.
- Aka yeeyone kiituggwa ette a y waacha sijbrida, waacha ennaka sajma bej weeto Kantawa kaara wagga y waacha ta asu ejmeta ni akkatine weeto yaame niriya ta jattawajne.
- Ta yeriya se ya kirowa ta bej owi Kantawa ni yee ette, waacha sinbrida y waacha ennaka.

8

Weenobre ettegragga issa yaame nookakwane

Jaataka krwekkwaribre kuwi jukkru kuwi tuttu (alcaldía) nine kii' rowa.

- Maka gowine jaataka eta geyane kiiri diisu seyane niyarene eta jii eta nooge' ene nata ti yane maka gruuta nookwine natta buttene etta naagrine.
- Maka tajni gaakwano kwine issa yajchane wai kaariwa' a o issati saaka ya chane etta ti yajchane.

9

Ori seyani bej neya ka'ye'ani Itti Ta goo mekkawi kuwi pukkruri.

- Tajni goo papelukrwagga sajma ka'ye' a Itti etta nagkre yaj ni seena.
- Ori kiituwa, sajma see nura ori Itti takke.
- Ori bej tuubri natta kora yu' u neya taara ta neya yuukanara eekera' ye ette ennaka y ette kongrate ta dej tajni nowe waacha sijbrida ta ke' e waacha ennaka.
- Kra' go taara sajma wij kaane tawe tawe ni ittikolla yeekwi kragga zenu, inka y kuttebre.

10

Ta' yeriya nara kuwi eekera' ye

Nowe waacha ta kuwi owi kiiriwa neya ka ye' a (Colombia) natta meka.

- I' ya papellu ta taarakwa nara wattiwatti etta riigowa taara moomate kakke nura, issa kiiri gocha nara ittila nara watti ettegragga goo kiirikraj ta weeto winura.
- Ni ta' yeriya ette kuwi' peenari kragga ta kwajtuggwabre, ekuna weeto bre brii etta yajne.
- Braateriya taara, nara koograte yeekwi kraggaa' a bej too, bej tee jojo yaame butte.

Natta jatta mekane brii kuwibre.

- Wattigo akki taaramesane nattaggre butte nattane buttekwanura yaau bej.

11

Bej aka teya too etta eri akka wenoo brii nara yeekwikragga waacha sijbrida, waacha ennaka, waacha bre brii ta jaataka krwekwarila yaj

- Taara kwagkre kii' rowa kiituggwa jojo yaame akka buttewa owetikkwi, yugkwikragga oi' ta ejkuna waj tuubre. LGBTQ+ kuttebre waacha sijbridabre.
- Naakatiiya jaa' buura ma assu wi degga yeeyoriwa' a tajni, etta nagkre brii taara meka, ettegragga waachakragga brii tatti yaame nooka kwajnura waacha koobru y rujya koobru, ettegragga ta kii' rokwa ej weeto wayabre jukkute narabre watti wattibre brii ettegragga.

Seenari taara, ¿saama beeka na' na taara, naarira negwa?



Kuwi pikkru maka weetowi ittikongra kantawa ni jaataka yaau S.N.S.M. Kraj yaj Kiirikragga ee asu tamini ori bee ya' cha.

- Gruuta tuu bre gruuta kakkwibre brii ta weeno nine taara.

Waacha sajbrida waacha ennaka matta buttene nine yaau butteriya natta yajme natta goo mekakwane nine kii' rowa nowera.

- Watti watti weetowine nine yajniya brii owetikkwi owe kragga nata ta ke' e kranti kragga bre brii nine ittila yaj ni seenane.
- Moomate weenone matta buttene ette ta yajne Itti kongrala Kantawa sa ni jaataka yaau S.N.S.M. Sajma ni binnikinne ni kiiri okke 'ene ta yaame meka nine bej yajniya.
- Yuma begga yaameniriya nara watti watti niya yaau bej yaj bej nooka bej butte jojo yaane, egge' e bej weeto niriya beema asu wij degga yajniya nara kajmanta Itti y nara butteriya kwaj tujiriya.
- Gruuta tuubre gruutakakkwi, weenoj nine taara. Waacha Sijbrida' waacha enneka, natta buttene nine yaau butteriya, natta yajne, natta goo me kaakwane nine kii' rowa nowera.
- Watti' watti' weto wine, ni yajniya brii owekragga, owetikkwi etta yaj ni seenane.
- Weenone natta buttene ettegragga ta itti kongrala yaj- kantawasa, ni jaataka Yaau.

Traducido Por:

Luis Miguel Carmona Granados.

Fotografías:

Comunidad Ette Ennaka de Diwana.